

Fylogeneze a diverzita obratlovců

IV. Urochordata (Tunicata)

- charakteristické znaky
- systém

IV. Urochordata

Znaky

- ✓ regresní vývoj: pohyblivá larva (aktivita) → pasivní dospělec
- ✓ **jednovrstevná pokožka, plášť z tunicinu**
- ✓ notochord jen v ocásku larev (uro-)
- ✓ **nervová trubice** jen u larev, jinak jen cerebrální ganglion
- ✓ **otevřená cévní soustava, srdce se střídavou pulzací**
- ✓ hemovanadin (jen rod *Phallusia*)
- ✓ **peribranchiální prostor**, atrioporus
- ✓ **endostyl** - příjem potravy filtrací
- ✓ „ukládací ledvina“
- ✓ **hermafrodité** s nepárovými gonádami
- ✓ složité rozmnožování, i metageneze s **nepohlavním rozmnožováním**
- ✓ **jediný shluk Hox genů** * (i rozptýleny v genomu mimo shluk) s rozsáhlou **ztrátou cca ½ genů a změnou sekvencí**; v homeoboxu přítomny **introny**
- ✓ nejrychlejší tempo molekulární evoluce ze všech strunatců
- ✓ 2500 rec. druhů, časné kambrium - *Cheungkongella ancestralis*
Shankouclava shankouense (jižní Čína)

* V evoluci obratlovců došlo postupně k opakované duplikaci shluků Hox genů)

IV. Urochordata

Shankouclava shankouense from the Lower Cambrian Maotianshan Shale at Shankou village, Anning, near Kunming (South China)

IV. Urochordata

System

cl.

~~ASCIDIACEA - SUMKY~~

~~1900, přisedlí, vakovité tělo, i kolonie~~

~~THALIACEA - SALPY (SALPIDA + DOLIOLIDA)~~

~~50, pelagičtí, soudečkovité tělo, metageneze, i kolonie~~

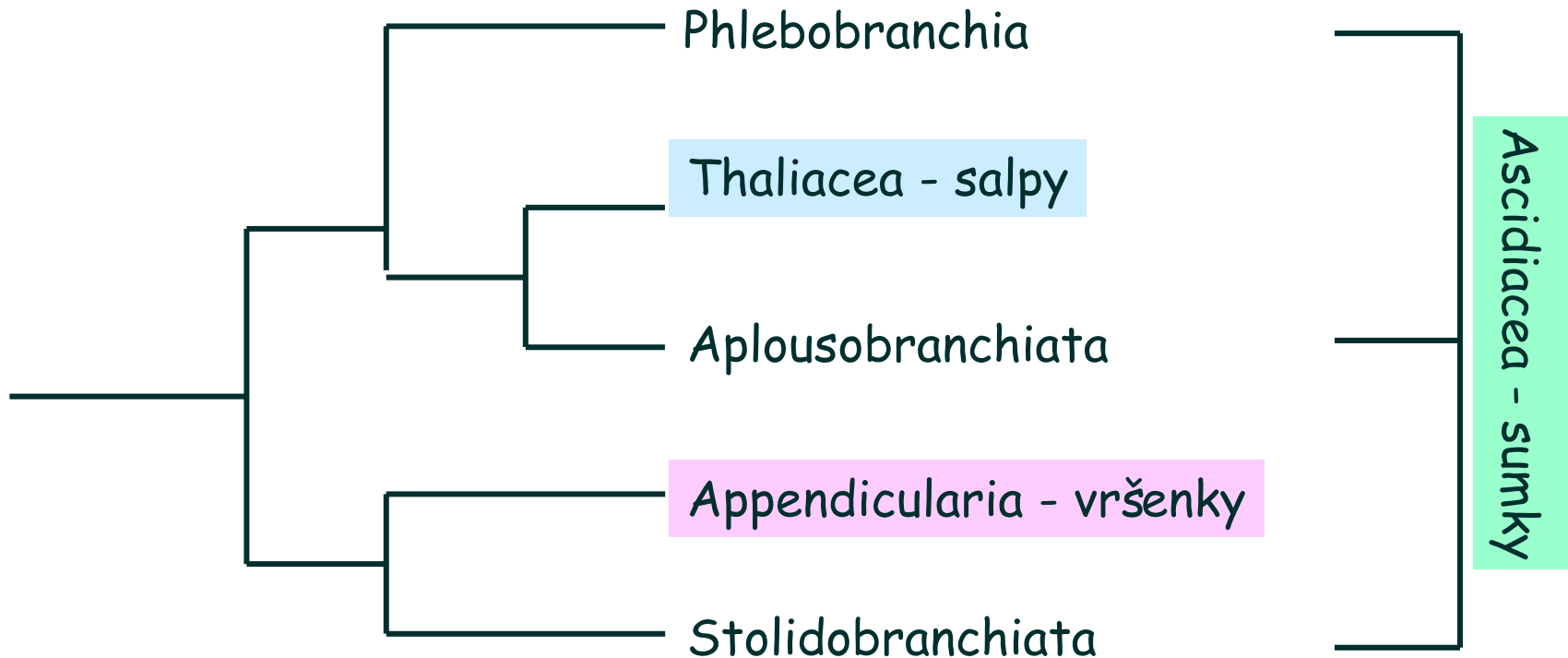
~~APPENDICULARIA (LARVACEA, COPELATA) - VRŠENKY~~

~~60, pelagičtí, neotenie - pedomorfóza (z larev salp?), jen solitérní, volně ve schránkách~~

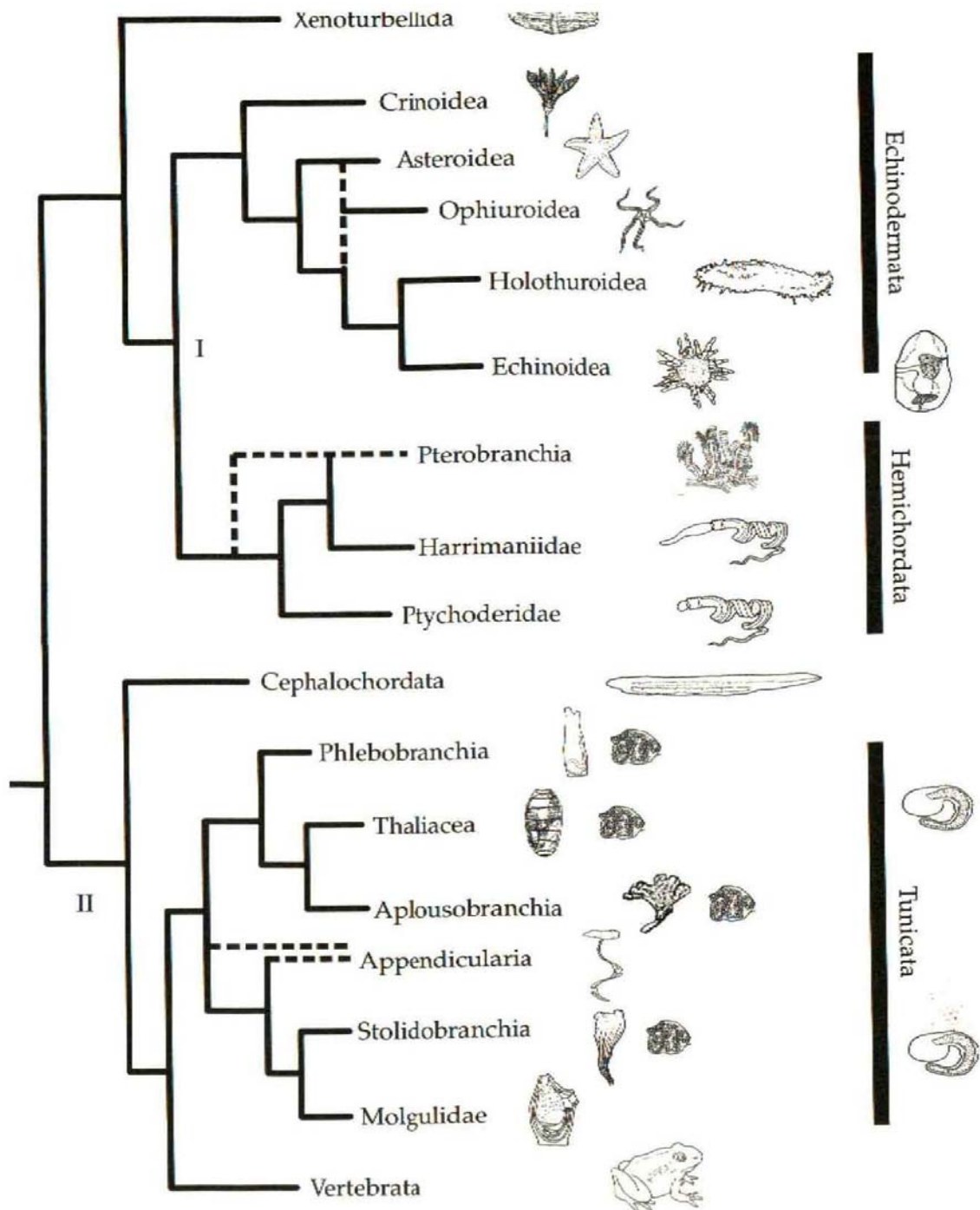
IV. Urochordata

Fylogenetický systém pláštěnců (Urochordata = Tunicata)

molekulární a morfologická data
18S rRNA

Swalla B.J. & Smith A.B.: Trans. R. Soc. B 2008, 363, 1557-1568

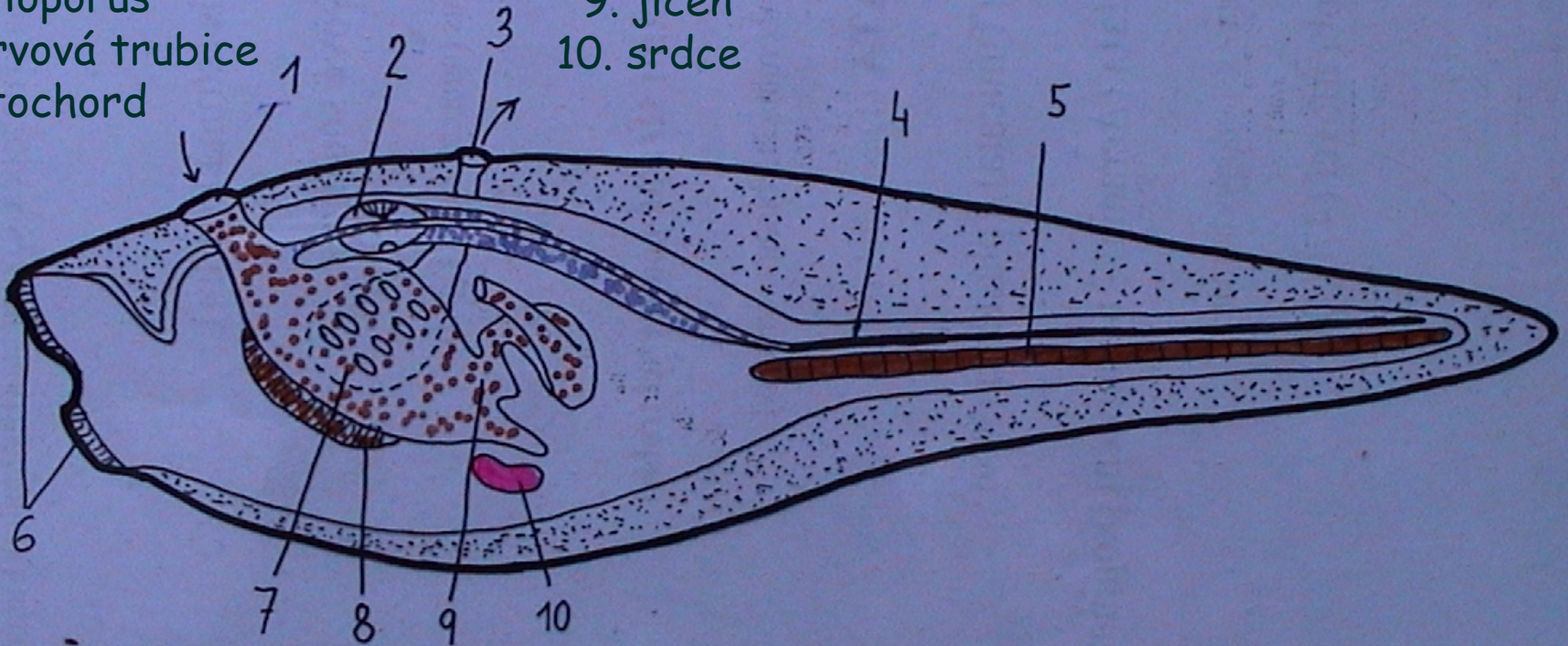
„Ascidacea“ - sumky (parafyletický taxon)

- morfologie larvy
- morfologie dospělce
- filtrace potravy
- rozmnožování
- ekologie
- systém

IV. Urochordata

Morfologie larvy

1. ústa
2. rozšířená nervová trubice se statocystou a „očkem“
3. atrioporus
4. nervová trubice
5. notochord
6. přichycovací papily
7. proděravělý hltan s peribranchiálním prostorem
8. endostyl (hypobranchiální rýha)
9. jícen
10. srdce

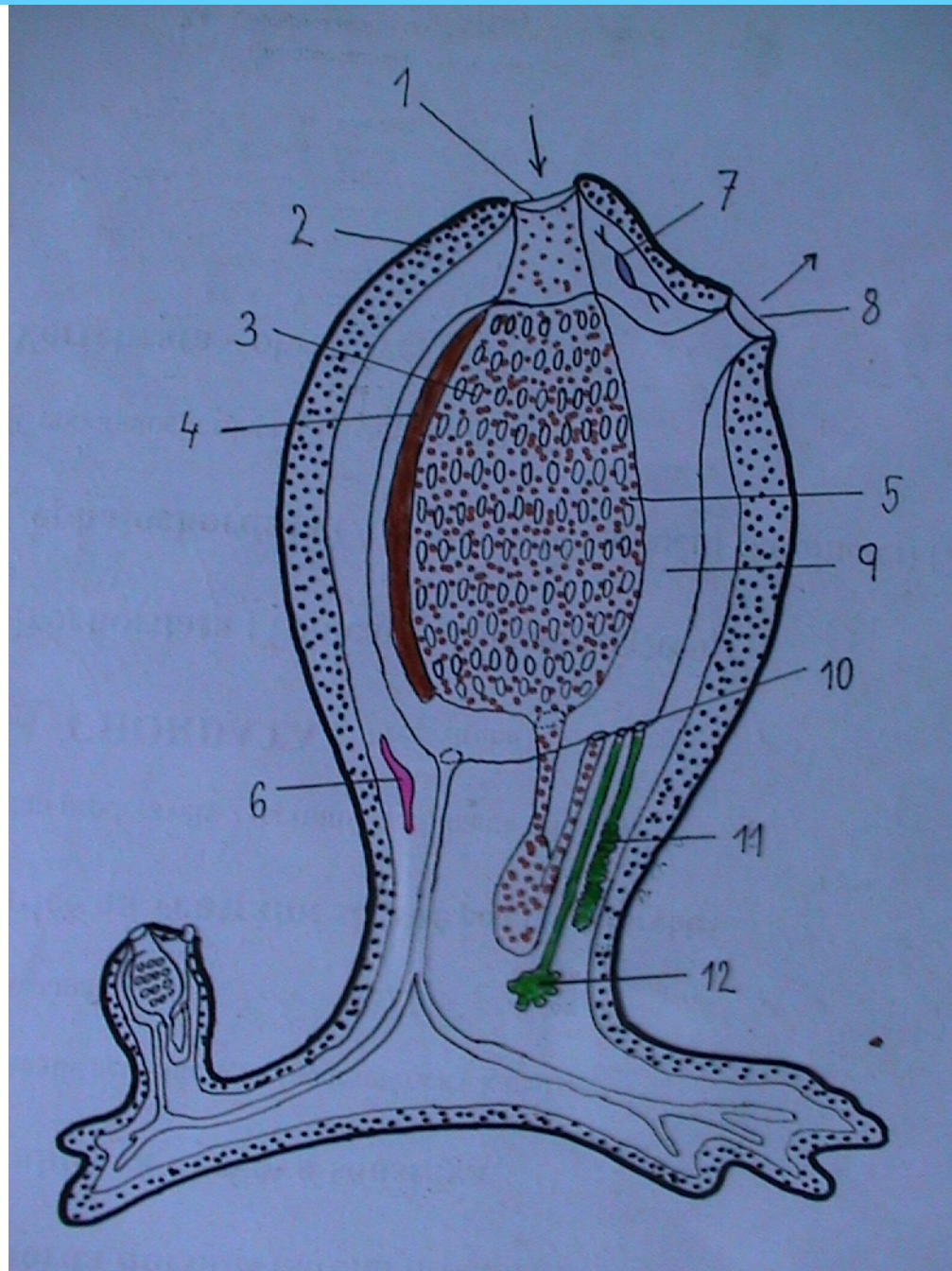

IV. Urochordata

Morfologie dospělé

ascidiozoid

1. ústa
2. plášť z tunicinu
3. nepárové štěrby
4. endostyl
5. „žaberní vak“
6. srdce
7. cerebrální ganglion
8. atrioporus
9. peribranchiální prostor
10. jícn
11. varle
12. vaječník

✓ **filtrace potravy**

- žaberní vak vystlán slizem pokrývajícím řasinkové buňky
- endostyl s žláznatými a bičíkatými buňkami
- peripharyngeální pruhy
- epibranchiální rýha

✓ **rozmnožování**

- proterandričtí hermafrodité, oplození mimotělní
- nepohlavní, vznik kolonií pučením

✓ **ekologie**

- mořští kosmopolité, převážně v litorálu (do 50 m)
- krátký život larvy (min-hod), fototaxe (poz-neg)
- monascidie - synascidie (regenerační schopnost)

System

subcl. Podle umístění gonád:

1. Enterogona

Gonády v blízkosti střevní kličky, jedinci v synascidii si zachovávají idenditu, thorax-abdomen-postabdomen, larvy 2 smyslové orgány.

2. Pleurogona

Gonády po stranách žaberního vaku, synascidie (bochníčkovité) se společným pláštěm a atrioporem, tělo nerozděleno, larvy 1 smyslový orgán.

3. Octacnemida

Hlubinné (do 5 km), 8 ramen, i volně pohyblivé druhy, žaberní vak s horizontální přepážkou, symbióza s prochlorofyty (prokaryota s chlorofyly a, b).

Podle morfologie žaberního koše:

1. Phlebobranchiata (+ Octacnemida)

- Pravé sumky, tělo členěno na 2 oddíly
- Gonády v blízkosti střevní kličky - **enterogonní**, solitérní i koloniální
- *Ascidia mentula* - sumka obecná, *Phallusia mammilata* - sumka hrbolkatá, *Ciona intestinalis* - sumka štíhlá

Phallusia mammillata

Podle morfologie žaberního koše:

2. Aplousobranchiata - pospolitky

+ Thaliacea

- Tělo členěno na 2-3 oddíly - thorax-abdomen-(postabdomen)
- Gonády ve střevní kličce v abdomenu - **enterogonní**, koloniální se zachovanou identitou jedinců
- *Clavelina lepadiformis* - pospolitka svijonožcovitá

Clavelina lepadiformis

Clavelina moluccensis

IV. Urochordata

3. Stolidobranchiata - zřasenky (+Sorberacea - hlubinné sumky)

- Tělo není členěno na oddíly
- Solitérní i koloniální se společným pláštěm a kloakou (synascidie), jedinci seřazeni okolo společného atrioporu
- Gonády vně na boku žaberního vaku - **pleurogonní**
- *Botryllus schlosseri* - zřasenka středomořská, *Halocynthia papillosa*

+ Appendicularia

Botryllus schlosseri

Halocynthia papillosa

Botrylloides violaceus

Thaliacea - salpy

- morfologie
- rozmnožování - metageneze
- ekologie
- systém

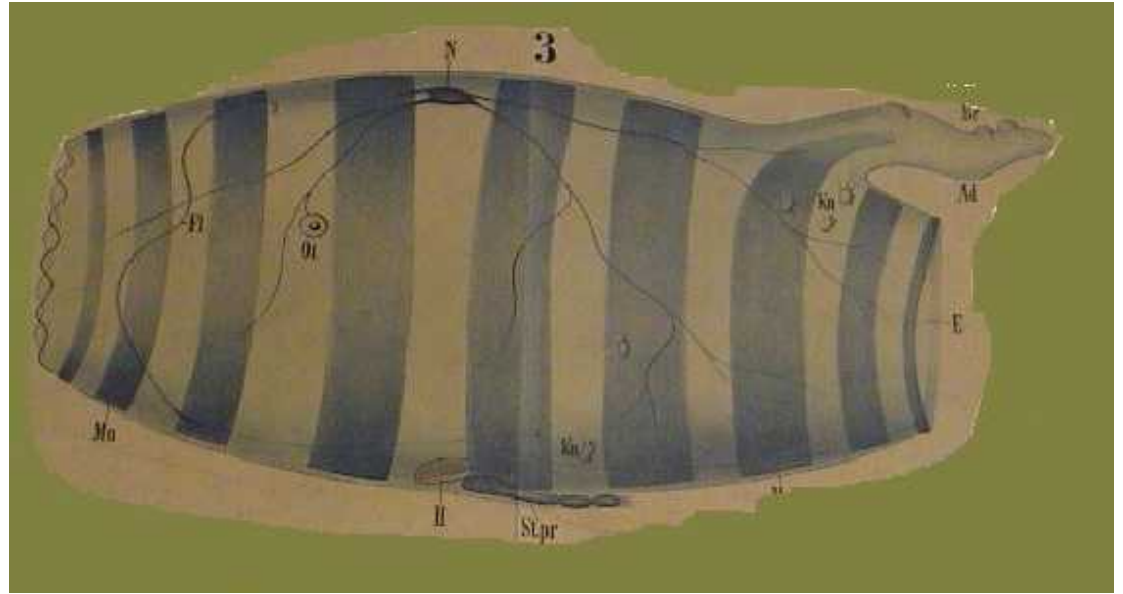
Morfologie

- ✓ Larva podobná larvě sumky
- ✓ Soudečkovité tělo s velkými otvory (or, atrioporus)
- ✓ Rosolovitý průsvitný plášť
- ✓ Obroučkovité svalové pruhy (reaktivní pohyb)
- ✓ Párové žaberní štěrby v zadní části hltanu, peribranchiální prostor nasunut na zadní část hltanu
- ✓ Koncentrace orgánů (srdce, žaludek, gonády) na ventrální straně
- ✓ Polymorfie - různé tvarové (oozoid, blastozoid) a funkční typy (gonozoid, gastrozoid, phorozoid), metageneze

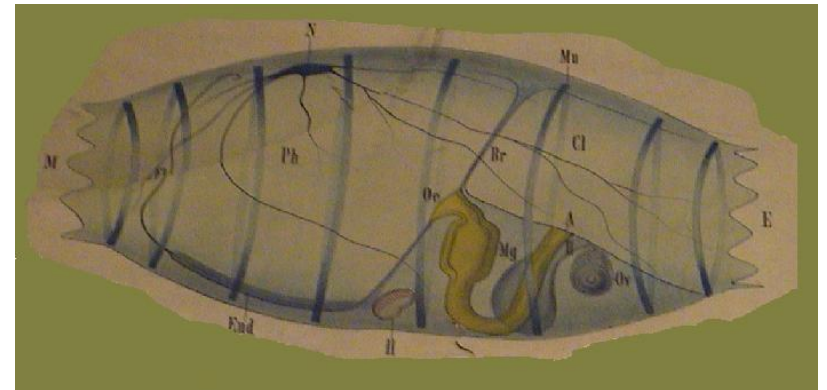
IV. Urochordata

Tvarové typy:

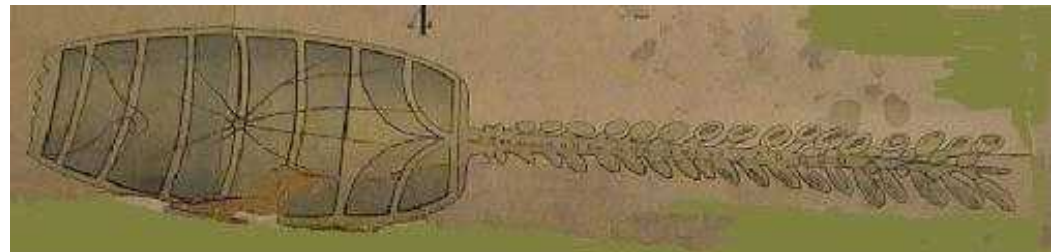
oozoid

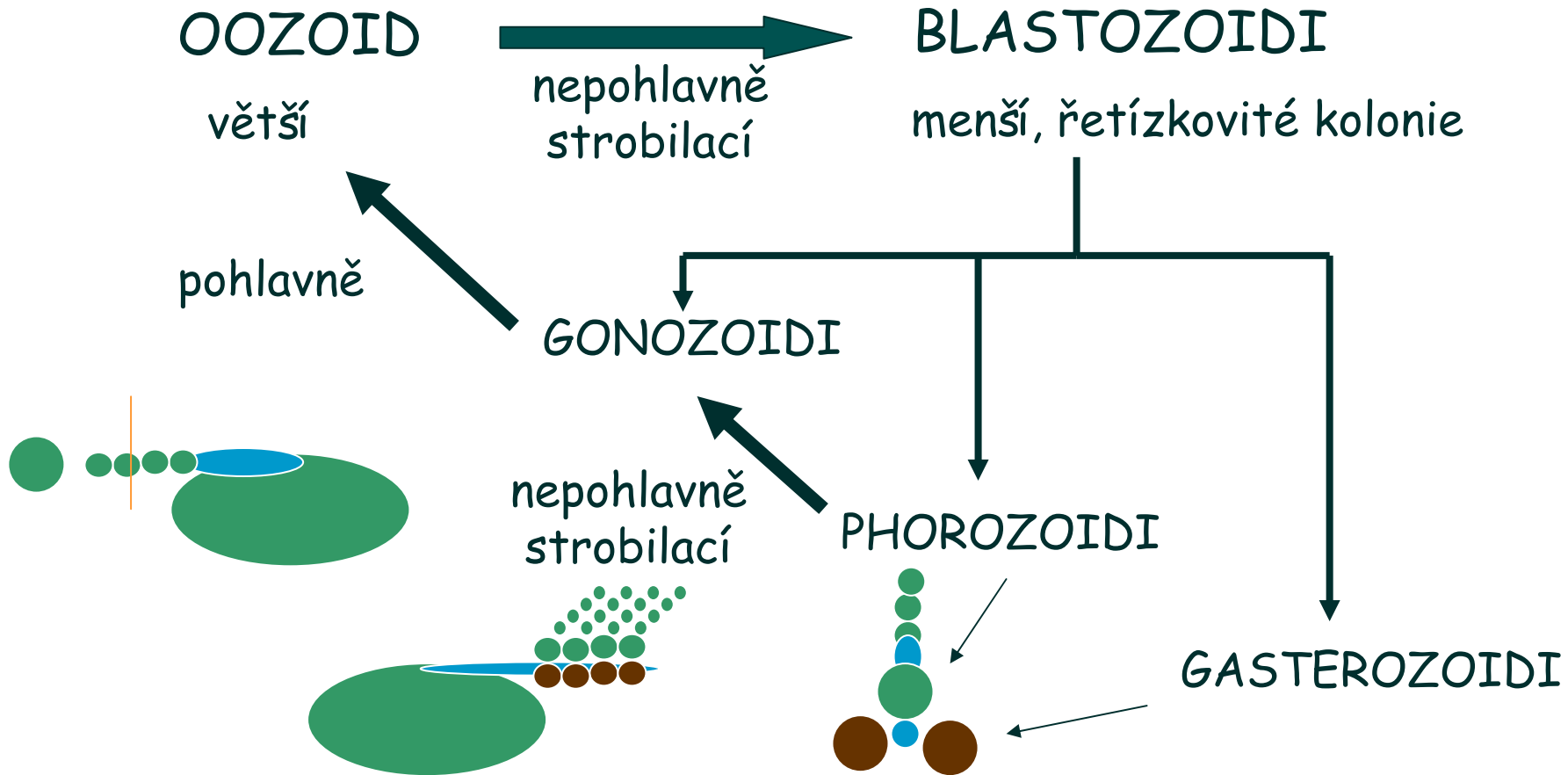
blastozoid (gonozoid)

oozoid s řetízkem
blastoidů

Metageneze (rodozměna)

Strobilace primární: stolo prolifer (Salpida) - phorocyty - stolo dorsalis (Doliolida)

Strobilace sekundární: na stolo dorsalis (Doliolida)

IV. Urochordata

Ekologie

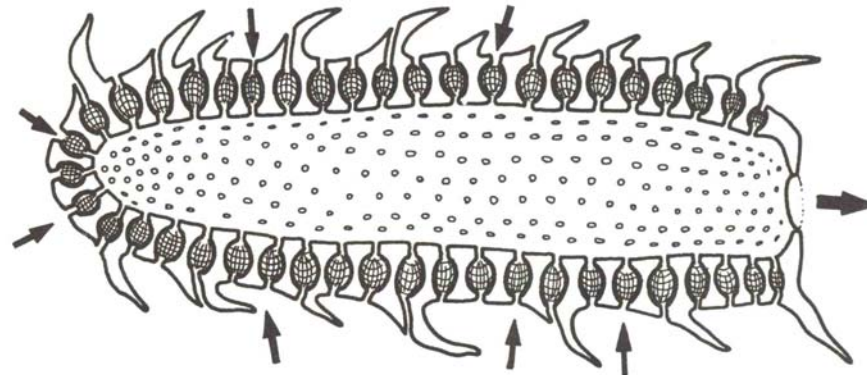
pelagičtí, v planktonu teplých moří

System

Pyrosomida - ohnivky

Skupina nejbliže příbuzná pospolitkám, redukce oozoidu (embryonální cyathozoid), tvoří 4 primární blastozoidy (tetrázoid), z nich sekundární blastozoidi (gonozoidi), válcovité kolonie se společnou kloakální dutinou, husté síto žaberních štěrbin, světélkující symbiotické bakterie, jejich přenos z folikulárních buněk vaječníku na zárodek vyvíjející se v kloakální dutině; *Pyrosoma atlanticum*

Salpida - pásosvalí (Desmomyaria)

podkovovité svaly, 1 pár velkých žaberních štěrbin, 1 řada blastozoidů (gonozoidů) přímo na stolo prolifer, oplození v kloakálním prostoru gonozoidů, zde se vyvíjejí zárodky („placentace“), chybí stadium volně pohyblivé larvy; *Salpa maxima*, *S. fusiformis*

Salpa sp.

Doliolida - kruhosvalí (Cyclomyaria)

prstencovité svaly, více párů žaberních štěrbin, 3 řady blastozoidů, phorozoid s řetízkem vlastních gonozoidů se odděluje od stolo dorsalis, oplození mimotělní, volně pohyblivé larvy; *Doliolum denticulatum*

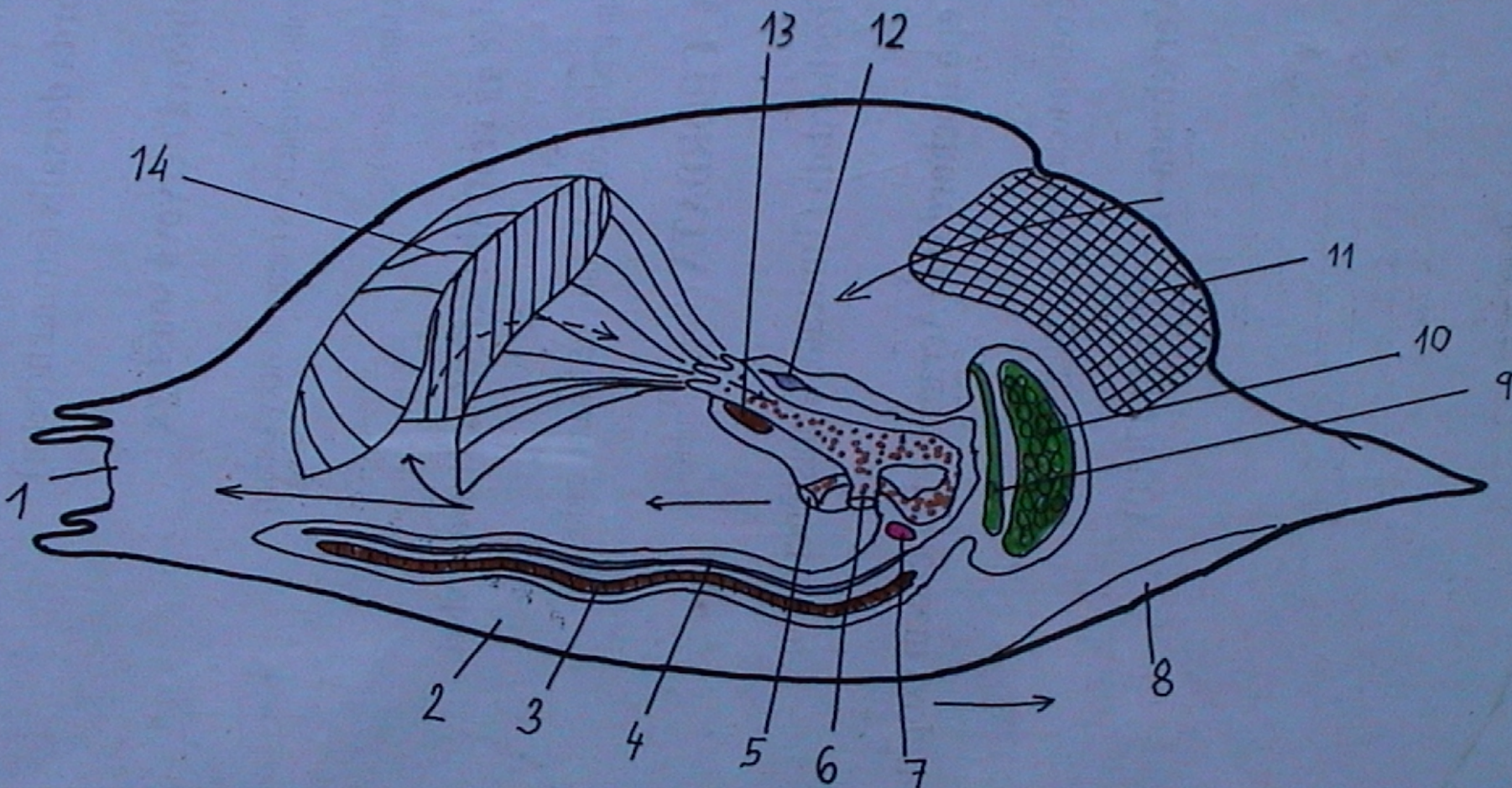
Appendicularia (Larvacea, „Copelata“) - vršenky

- morfologie
- rozmnožování
- ekologie
- systém

IV. Urochordata

Morfologie

1. vyvrhovací otvor ve schránce	6. žaberní štěrbin	11. sítko (vrš)
2. schránka	7. srdce	12. ganglion
3. chorda	8. únikový otvor ve schránce	13. endostyl
4. nervová trubice	9. varle	14. lapací síť
5. řitní otvor	10. vaječník	

Rozmnožování

jen pohlavní, larva ~ dospělec, metamorfóza (pedomorfóza):

Ekologie

planktonní, do 100 m, opouštění a tvorba schránky

System (sesterská linie sumek ze skupiny Stolidobranchiata - zřasenky)

o. Appendiculariidea

f. Oikopleuridae

Appendicularia sicula
Oikopleura dioica

Kowalewskiidae

Fritillariidae

Kowalewskia tenuis

Fritillaria pelucida